

een antwoord in duizend woorden

Valt er écht niets zinnigs te zeggen over het wérk van Mulisch?

Jamal Ouariachi is schrijver. Hij woont in Amsterdam.

Onlangs schreef Aad Meinderts, directeur van het Literatuurmuseum in Den Haag, op Twitter het volgende tekstje: 'Aan schilder Renske van Enckevort heb ik de opdracht verstrekt een pendant te maken van het door Kik Zeiler geschilderde groepsportret "De Herenclub", met uiteraard slechts schrijfsters. *Women on canvas!*'

Ik heb geen zin om me te storen aan dat loze Engels. Ik heb ook geen zin om me op te winden over het kromme politiek correcte gedachtegangetje dat hierachter schuilgaat – want welk emancipatoir doel is hier nu eigenlijk mee gediend? Wel heb ik zin om mijn razernij te spuien over het feit dat dit tweetje zo typerend is voor hoe we in het Nederlandse taalgebied omgaan met onze literaire geschiedenis. Kort samengevat: dweeppiek en infantiel.

(122)

Afgelopen oktober zag je dat heel duidelijk aan de manier waarop de tiende sterfdag van Harry Mulisch werd herdacht. Over zijn oeuvre ging het nauwelijks. Coen Verbraak maakte een emo-documentaire waarin hij familie en vrienden (de Herenclub!) interviewde over Mulisch' levenseinde – als je niet beter wist, kon je nergens uit afleiden dat hier een schrijver betrouwd werd. Daarnaast verschenen enkele onzinpublicaties, waarover later meer. En het Harry Mulisch Huis bracht een podcast genaamd 'De Mulisch-tapes'.

In 1982, het jaar waarin Mulisch een van zijn beroemdste romans, *De aanslag*, schreef, hield hij een audiodagboek bij. De bandjes met daarop die opnames doken recentelijk pas op, en voilà: een podcast was geboren. Toen ik ervan hoorde dacht ik meteen aan

Logboek, het postuum gepubliceerde dagboek dat Mulisch bijhield tijdens het schrijven van *De ontdekking van de hemel*. Fascinerend vind ik zulke ontstaansgeschiedenissen, als schrijver én lezer. In Mulisch' geval is zo iets extra waardevol, omdat het scheppingsproces in veel van zijn werk een thema is. Ik werd dan ook lichtelijk opgewonden bij het vooruitzicht van die podcast.

Hoe we in het Nederlandse taalgebied omgaan met onze literaire geschiedenis? Dweeppiek en infantiel

'De Mulisch-tapes' is gemaakt door drie jonge literatuurenthousiastelingen: dichter Daan Doesborgh, literair redacteur Stefanie Liebreks en Johan Kuiper, bestuurslid van het Harry Mulisch Huis. In zes afleveringen luisteren ze gedrieën naar de tapes en praten erover. Ook voeren ze gesprekken met allerlei figuren die op een of andere manier iets met Mulisch te maken hebben. Nu en dan wordt een fragment uit Mulisch' werk voorgelezen.

(364)

Maar nu komt het: in de zedelijke podcastreeks komen in de eerste vijf afleveringen nauwelijks fragmenten voor van die bewuste Mulisch-tapes. Er wordt vooral slap geouwehoerd. Over de werkkamer van Mulisch, waar de podcast is opgenomen. Over de Herenclub natuurlijk weer, waarvan twee leden, Marcel van Dam en Jeroen Henneman, worden geïnterviewd. Verder wordt er twintig minuten lang gekletst met drie jonge vrouwelijke schrijvers, Maartje Wortel, Niña Weijers en Alma Mathijssen over het sociale leven van schrijvers anno nu (waarom, in godsnaam?). Een aantal malen mag letterkundige Onno Blom komen vertellen hoe bijzonder Mulisch hém vond.

Pas in de laatste, weliswaar extra lange, aflevering zijn eindelijk de audiofragmenten te horen waarin Mulisch zich bezighoudt met het schrijven van *De aanslag*. Maar zelfs dán moet het eerst nog twintig minuten lang gaan over Mulisch' maagkanker in 1982 en wordt er afgesloten met nog eens twintig minuten nabespreking van de drie makers: hoe hebben zij het maken van de podcast 'ervaren'? (Alsof hun ervaring ook maar iemand ene moer interesseert.)

(532)

Zes afleveringen lang moet je naar het hinderlijke commentaar en de flauwe grappen van die drie luisteren, maar ik zou mijn ergernis opzij hebben kunnen zetten, als de podcast verder interessant materiaal had geboden. Helaas, twee van de makers blijken nauwelijks bekend met het werk van Mulisch. Kuiper lijkt nog het best op de hoogte, al hapert hij soms ook even, want de opnames wekken

de suggestie van 'spontaniteit'. Niemand lijkt iets te hebben voorbereid. Zelfs de Mulisch-experts die geïnterviewd worden, praten vooral over het persoonlijke leven van de auteur. Nul analyse, geen enkel nieuw inzicht, geen kritische vragen – het is allemaal buitenkant. Bovendien blijken die tapes lang geleden al eens te zijn uitgetikt door Mulisch' redacteur. Niks recente ontdekking dus. 'De Mulisch-tapes' is een staaltje holle marketingkolder.

Dat geldt net zo goed voor het 'intieme, ontroerende portret' dat Onno Blom in oktober publiceerde ter gelegenheid van Mulisch' sterfdag: *De wondergrijsaard*. Ordinair knip-en plakwerk is het, op basis waarvan Blom het verhaal vertelt dat elke Mulisch-liefhebber al duizend keer gehoord heeft. Over Mulisch' liefdesleven, over de Herenclub maar weer eens, over zijn Egypte-fascinatie, over roem – maar als het al eens over de boeken van de grote schrijver gaat, komt Blom zelden verder dan een samenvattinkje dat net zo goed door een middelbare scholier geschreven had kunnen worden.

(752)

Ergens in *De wondergrijsaard* zegt Mulisch, naar aanleiding van zijn laatste roman *Siegfried*: 'Ik denk dat ik Hitler te pakken heb.' Wat betekent dat, Hitler te pakken hebben? Van Blom hoeft je zulke vragen nergens te verwachten. Hij is een dweper. Hij volgt slaafs en blindelings de grote meester. Nul analyse, geen enkel nieuw inzicht, geen kritische vragen – het is allemaal buitenkant.

Het geldt voor het Literatuurmuseum en hun schilderijtjes. Het geldt voor die podcast die nergens over gaat. Het geldt voor Blom. Dweppers slobberen alles op wat hen voor de voeten wordt gegooid, zonder zich af te vragen of het voedszaam is.

Ik snak ondertussen naar een serieus boek over het gehele oeuvre van Mulisch, met eigen interpretaties en niet dat paladjinerige nabuwen van wat de auteur zelf over zijn schrijverschap heeft gezegd. Is het raar om dat te verwachten van mensen die zich professioneel met literatuur bezighouden?

Sander Bax deed in 2015 met *De Mulisch Mythe* een moedige poging. Een gebrek aan ernst kun je hem niet verwijten, maar zelfs hij leest het werk van Mulisch telkens vanuit de vraag hoe de schrijver zich tegenover de buitenwereld presenteert. Dus toch weer buitenkant. Via de teksten zelf, weliswaar, maar toch.

Is het dan echt onmogelijk de persoon Mulisch eens buiten beschouwing te laten en zijn geschreven woorden de absolute hoofdrol te gunnen?

Je zou die reusachtige stapel boeken, die in tegenstelling tot hun schepper allerminst dood zijn, een mooier bestaan gunnen.

(1000)

Afwisselend zoeken Jeroen Olyslaegers, Charlotte Van den Broeck en Jamal Ouariachi in 1000 woorden een antwoord op een eigen actuele vraag.

